

KÖZMŰVELŐDÉS

Feleős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 Kor.
Félévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Negyedévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2

— Hirdetések díjszabás szerint. —

Forrongás.

A kath. egyesületek, a keresztény szövetkezetek s általában a kath. köztevényesség lelkes bajnokának, Gyürky Ödön drnak tollából közöljük az alábbi cikket.

A közelmúlt idők eseményei: a vasútasok sztrájkja, az élesdi lánzgás, a bihari, délvidéki munkásmozgalmak, az egyre szaporodó bérharcok, a kivándorlás folytonos növekedése, mind összevéve szomorú tünetei mai társadalmi életünknek, társadalmi viszonyainknak.

Mindeme jelenségek azt bizonyítják, hogy széles néprétegek körében, csaknem mindenütt, az emberek szíve mélyeséges viharos forrongásban van, hogy nincs bizalom, remény a jövőben sehol, sehol.

Eznek a forrongásnak szörványos kitéréseit a hatalom eszközeivel, szuronyal, esendőrrel, katonasággal mindenestre el lehet fojtani. Csendet teremtteni, dermedztő, halálos csendet, azt ezen eszközökkel lehet. De a forrongás okát megszüntetni, a lelkeket megnyugtani, a békét megteremtteni hatalmi eszközökkel nem lehet.

Ide más eszközök kellene.

Ide szeretetet kell a nép iránt, mely

bizodalmat szül, a bizodalom pedig megkönnyebbülést és hitet a jövőben.

Ide jóindulat kell, mely a népben nem a tömeget, de a vallásban, a hazaszeretelben, a nemzeti érzésben testvérét látja.

Ide munka kell, némes, önfeláldozó munka a nép javáért, hogy anyagi helyzetén segítsünk, sorsát, helyzetét elviselhetőbbé tegyük, műveltségét emeljük.

Ezt a szeretetet, ezt a jóindulatot, ezt a munkát, a népmentés nagy akcióját, nem várhatjuk sem a hatalontól, sem a közigazgatástól, sem a politikai pártoktól, sem a magyar nép természetszerű ellenségeitől — bármilyen segélyakcióba is kezdjenek ezek — csak egyedül a nép hivatott vezetőitől: a papoktól, a földbirtokosoktól, a tanítóktól és gazdatisztektől, a kik a nép között, a néppel együtt élnek s legközelebb férhetnek hozzá szívének dobbanásaihoz.

Ha valamikor tehát, úgy bizonyára most, a lelkek forrongásának e szomorú, bár érthető, napjaiban kell a nép vezetőinek minden kényelmet megtagadva,

semmi munkát nehéznek nem találva, a népmentés nagy munkájára vállalkozniok.

Ettől függ a baza, a társadalom sorsa; ettől függ a jövő.

A lelkek kibékítésének nagy munkája ez, összekötve a nép anyagi, műveltségi helyzetének javításával. Hogy kibékítsük a lelkeket önmagukkal, helyzetükkel s a különböző társadalmi osztályokkal. Hogy szeretetet lásson, tapasztaljon a nép maga körül, amely szeretet türelhetőbbé, elviselhetőbbé teszi anyagi helyzetét is. Hogy olyan megélhetést teremtsünk részére, mely megfelelő munkájához, emberi mívtárhoz.

Az éhséggel, a nyomorral nem lehet alkudozni. Az tör, rombol és pusztít, az elsodor, mint a rohanó ár, magával mindent.

Ha a forrongás napjai után nem tudjuk helyreállítani a béke napjait, akkor az izgatónak, a társadalom ellenségeinek, a népfelbujtónak aratása következik.

Avagy erre várunk, ezt akarjuk-e?

Dr. Gyürky Ödön.

TÁRCA.

Apor Ágnes.

Irta: Inozse Béla.

Nagy, hatalmas úr volt Apor Lázár uram Bálványosvárában. Aranykalászt ontó tenger szántóföldje, meg se számlálható kövér legelője terült el szélesen a nagy rónaságon, Torja felett meg a Zajzon vize mentén, a szép Kézdiszékben.

Hát még a százados fenyőszálak meg az óriás bükkök rengeteg erdői! Elyultak nagy messze, a hegyeken végig, a gyilkos párákat lehelő harlangig, s még azon is túl, Szent Annának tüdőeres taváig, nagy, magas hegyeket, széles mély völgyeket takarva be sötét, híves árnyékaikkal.

A sok jószág között legjobban szerette Apor Lázár uram az ősi várától nyugatra húzódó Bükkös erdejét a bodoki hegységben.

Ide járt vadászni meleg nyári napon özre, aggucosra s levelek hulltával itten szállt szembe az agyaras vadkannal, és itt viaskodott a székelly erdőnek rettenetes nagy szörnyetegével, a barna medvével.

És mikor megfáradt a vad üzésében, e helyütt pihent meg egy-egy nagy kő mellett, a mely ott fehérlett rovátkos jelekkel, sötét bükkök ár-

nyán. Oltárkövek voltak egykor, de már rég lemosta róluk századok esője a fehér ló veret. — A mióta nem lobog fel többé nagy Hadár oltárán a szent áldozattűz, nem gyűlnek imára piros hajnalonként a róvást ismerő öreg rabonlábok s nem jósolnak többé a jövő napokba belátó táltosok.

Itten emlegették nagy gyakorta Mikes Jánossal, a szomszéd vár urával, — ha együtt vadásztak — a régi idöket, a híres ösöket: a hun vitézeket, a kiktől egykoron a világ retgett. S emlekezés közben a két úr, ámbátor deresedett hajuk és sok kemény harcban bőven vala részük, új csatákra vágyó ifjúságot érzett még erős karjában, s a mult dícsőségén, mint egy nagy erdőben elvenni éreztek a babérágukat, miket ök éreztek híres Vaskapunál, Szent-Inre mezéjén, százaft vágva le a pogány töröknek.

Majd az ellenségéről folyván a beszédük, a gonosz pogányoknak sok kegyetlenségét, pusztító dülását, perzselését sorra szedvén, felhaborodással szólt arról az ajkuk, hogy az istentelen kontyos török, ártatlan gyermekek, gyöngye aszszonyoknak kínozását s rabszíjra fűzését sem áttalja s hálaikat adának, hogy az ő lelküknek hatalmas istene a szeretet útján vezetzi szívüket s embertársainak javára buzditván, áldott bé-

kességnek, jó egyetértésnek munkáját végzi a benne hívökkel.

Jámor, istenfő beszédjüket meghallá azonban a lombos fák között leselkedő Armány. A gonosz eselszövő nem tudta feledni, hogy a régi vallás eltűntével ő rája itt többé ügyet se vetnek.

— Nöszen majd meglátjuk azt az egyetértést! A jó bekességet! — gondolta bosszúsán és gonosz tervével már készen is volt a két jó barát el'en.

Hogy pedig egyúttal az új vallást is csufolja, éppen annak jámbor szolgálójával hinté el az átkos viszályt magvát a bekés egyetértésnek.

Úgy történt a dolog, hogy egy tudós barát járt künn a szent földön, s a mint a nagy útról Pannonhalma felé visszaigyekeznek, eljutott immár a székelly bércek közé s egy szép nyári alkonyaton ejji szállást kérni bekopogtatott a Mikes János úri portájára, hogy ott megpiheme s majd az új reggelen tovább vegye útját.

Örömmel fogadták székelly indulattal, a jó zarándokot, és ha még két akkora útát is tett volna jártában, volt mostan ideje Mikes kastélyában minden fáradságát nyugton kipihenni.

Nem engedték tovább biz' ot egyhamarán, hanem ott tartották és ellátva minden képzelhető jóval, ábitattal hallgatták mindnyájan ebéd fölött és a hosszú vaesoránál sok, csodás útjait, mesés beszédeit a Szentföld tájáról s ha már a

Tanuló a templomban.

Jelige: „Az iskolát a templomba kell építeni és nem melléje.”
Chrysostomos.

Az alábbi dolgozat tulajdonképpen felelet akar lenni a következő pályakérdésre:

Minő módokat és eszközöket alkalmazhat a tanító, hogy a gyermekeket a templomnak látogatására serkentse és ottani viselkedésüket különösen a szt. mise alatt reájok nézve hasznossá, a hívő népre épületessé tegye és a fegyelmezettségtől s a szent hely iránti tiszteletlenségtől megóvja?

Egyházi törvényeink azt rendelik, hogy már a gyermek is, ha gondolatait és értelmét használni tudja, tehát tanköteles korának megkezdése után, legalább is vasár- és ünnepnapokon a szent misét kellő ájtatossággal hallgassa. Iskolai törvény továbbá, hogy az istenítiszteleten hétköznapokon is tartozik a róm. kath. tanítványok összes tanuló ifjúsága megjelenni, kivéve, ha az illető lelkész vagy tanítvány a teli zongorázás tartama alatt a templomlátogatás alul a tanulókat dispencilálja. Törvény írja továbbá elő, hogy a tanító minden templomlátogatás alkalmával személyesen tartozik a tanulókra felvigyázni.

A mily fontos a gyermekeket a szent misének napontai hallgatására szorítani, ép oly szükséges, hogy a tanító a hitoktató közreműködésével a tanulókat korán rászoktassa, hogy ezen istenítiszteletben valóban is részt vegyenek.

Ezen részvétel áll I-ször: Az egész istenítiszteleten való személyes jelenlétben.

Ugyanezért szoktassa rá a tanító tanítványait, hogy azok sem igen korán, se igen későn jöjjenek a templomba és az istenítiszteletet mindnyájan végig hallgassák s azon ne koslassanak ki es be. Annál kevésbé szabad megengedni, hogy istenítisztelet alatt a templom előtt vagy körülötte zajongjanak, vagy játszodjanak. Legcélsebb azonban, hol a körülmények meg-

engedik, hogy a tanulók az iskolában gyülekezzenek össze, és innen vezettessenek zárt sorokban kettősevel szép csendben a templomba.

Szükséges, hogy már a tanév elején megjelöltsék minden egyes osztálynak vagy csoportnak helye, hogy a tanulók ezt könnyen fel találhassák, azt állandóan megtarthassák és a keresgélések által szarmazandó zaj és rendtelenség elháríttassék.

Az istenítiszteleten való részvétel áll 2-szor a külső ájtatosságban.

Ez alatt értjük, hogy a tanulók tartózkodjanak mindazon cselekedetektől, melyek úgy őket, mint a hívőket akadályozhatnák abban, hogy összes gondolataikat a szentmisének koncentrálják. Ilyenek a nevetés, fecsegés, játszás, hátrafordulás stb. Természetesen nem kis fáradságba kerül a gyermekeket ezen minden körülmények közt szükséges külső figyelemre szoktatni, de egy kis jóakarat, következetes éber felügyelet mellett mégis sikerülni fog.

Ugyanezért hangsúlyozza a tanító idejekorán és naponta azon kegyeletet és tiszteletet, mellyel minden egyes gyermeknek Isten házában mindig viselkednie kell. Ovakodjanak a tanulók a padok bepiszkolásától és rongálásától, a templom közlelési zajtól, zajos felállástól és letérdepeléstől, térdepelés után a ruhák porzásától, és imádkozás közbeni kiabálástól stb.

Tanítsa meg a tanító tanítványait, hogy miképp és mikor kell a templomba lépés előtt a főveget levenni, minő rendben és csendben szenteltvizet venni, minő zajtalan lépésben helyre menni és onnan kijönni, hogyan kell térdhajtást tenni, a melre verni, hogyan állni és mindkét térdet illedelmesen térdelni stb. stb.

Ugyanezért hangsúlyozza naponta, hogy mily vétkes eljárás az Isten házában a csendet zavarni, s hogy azon hit és meggyőződés vezérelje őket a templomban való jó magaviseletre, miszerint ottan közvetlen Isten közelében vannak.

Ügyeljen a tanító arra, hogy a gyermekek templomban alkalmas helyet kapjanak, hogy

az oltárt mindnyájan láthassák, hogy a padokban ne legyenek túl összehúszulva s hogy azokban az evangélium olvasását kivéve egész mise alatt kényelmesen térdelhessenek.

A tanulóknak mindig olyan helyen kell ülnie, honnan a gondjaira bizott összes tanulókat könnyen áttekinthesse, üljön mindig a pad szélein, hogy a rendetlenkedőket azonnal figyelmeztethesse. Ha azonban a tanító egyszermind kántor is, akkor jelöljön ki a megbízhatóbb és nagyobb tanulók közül felügyelőket, kik felváltva vigyáznak a többiekre.

A gyermekeknek tudniuk kell, hogy a tanító éber figyelemmel kíséri őket s hogy minden pajkosságot észrevesz és büntet (de sohasem a templomban). Épen ezért ne csak az év elején vagy egyes alkalmakkor legyen a tanító a gyermekek háta mögött, hanem egész éven át következetes kitartással igyekezzék azon lenni, hogy a gyermekek ne zavarják az Isten házában ájtatoskodó híveket és szelid lelkű látszókat. Tehát nem illő és nem tanácsos szt. mise vagy szent beszéd alatt kimenni, a templom előtt szivaroznia és másokkal társalognia, mert ez alatt oda bent észreveszik a gyermekek távollétét és hamar kész a botrány.

Az istenítiszteleten való részvétel áll harmadszor a benső ájtatosságban.

Erre nézve szükséges, hogy a tanulók a szent misét teljes ájtatossággal végig hallgassák. A lelkésznek minden szavára és cselekedetére és annak jelentőségére figyeljenek és hogy imádság meg jámbor elmékedések által közvetlenül Istennel foglalkozzanak.

Gyakran fordul elő, hogy szent mise alatt énekelnek vagy hangosan imádkoznak a gyermekek. Ugyanezért kívánatos, hogy a nagyobbak ima- és énekes könyvekkel s olvasóval bírtanak.

A karban való imádkozásnál ügyeljen arra a tanító és követelje szigorúan, hogy hangosan imádkozzanak, de nem kiabálva; lassú menetben, de nem vontatva; tisztán, helyes hangsu-

csillagok tünekezni kezdtek a moldvai határon, mindennap csak arvala tértek nyugalmra:

— Majd folytatja holnap tisztelendő atyám! Így folyt ez hetekig s még se szakadt vége; mindig akadt újabb kérdés a felelet után s tovább nyúlt a beszéd, szép szavakban regélvén a tudós, tanulságot adó sok történetével.

Nappal pedig, mikor vadászaton, vagy a mezőn folyó munkát nézni künn járt az uraság — hogy az időt hiába ne töltse, a régi írással leveles ládát vizsgálgatta sorra a tudós szerzetes régi vitézeknek sok hősi dologról, a királyoktól nyert szép ajándékokról, jeles familiák nagy rokonságáról s a többfele révén összegyűlt birtokok rendjéről soráról olvasgatván el a megsárgult írású diák leveleket.

Egy este, a mikor a jó vacsorának az utoljára jártak — vigan poharazván — így szólott a barát:

— Az a Bükkös erdő merre fekszik s melyik jöszágrésze nagyuramnak?

— Itt meg itt a bodoki hegységben, — mondá magyarázó szóval Mikes János — de hát biz' a nem az enyém, — az Apor Lázáré.

— Hogy jutott rája? tán rokonság révén?

— Ugy tudják azt emberemlékezet óta: mindvégig az Apor jöszághoz tartozott.

— Pedig én minap a sok levél között azt olvastam egy régi írásban, hogy a mikor Mikes Andoriás a Szentföldről hazajöve, egyik birtokán, a Bükkös erdejében pihent meg utolszor, mielőtt, hogy apai házában küszöbéhez jutott.

— Különös... különös... hogy nem tudánk róla? tán eladták már az úkapáink... bár ez sohasem volt szokásuk... hiszen utána többi írás között, tán többet megtudunk,

Kereste a barát a dolognak nyitját, felhántha, kutatta, napok hosszant bujta a sok poros írást a ládak fenekén s mind végig olvasta (és meg is értette) — de bizony sehol sem találta meg okát, hogy a Bükkös mért az Aporoké mostan, holott szent igazság! — Mikeseknek volt az jogos tulajdona.

Nagy szeged üttő a Bükkös titkos dolga a Mikes fejében. Mert hiszen az erdők nem vándormadarak, hogy ősszel az egyik, tavasszal meg másik tájakra szálljanak — s nem is olyanok, mint a szegődi állat, a melyik mindegyre eszereli a gazdáját s oda szokik, a hol nagyobb koncot vetnek.

— Itt valami történt... de nem tiszta munka!... Majd utána járrok s napfényre kell hogy jöjjön a tiszta igazság — ha addig élek is!

De hogy a békkesség, — hogy ha nem szükség ne zavartassék, jónak látta először is a régi bajtárstól, Lázár úrtól kérdezni meg: tud-e ő valamit, van róla írása, hogyan szállott ez a darab erdő a Mikes-jöszágról az Apor-birtokra?

Lázár úr azonban, — bár szintén felhántha a rozsdás lakatú leveles ládáját — nem talált ott még egy tenyérnyi írást se, a melyiknek ehhez szólása lett volna. Ő maga pedig — de az apja, nagyapja se hallotta a híret soha annak, hogy a mai birtok csak egy kis része is másé lett volna, mint az Apor ösöke.

El is hitte Mikes, hogy így áll a dolog, de hát a kétségnek alattomos szája egyfolyvást sutogott a fülebe, a míg haza tért:

— Enyje, enyje... hátha mégis... erőszakos népek voltak néhanapján ezek az Apo-

rok... Kunn László ellen is egyik hogy felázadt és el is foglalta Pozsony fölött a királyi várat!... Hat a másik? Álló esztendeig tartotta fogságban Ottó királyt és hiába fenyegette Róbert Károly s átkozta meg a pápa követje, évekig se adta vissza a koronát, a míg nem akarta!... Itt is... ki tudja, hogy s miként történt?...

És a suttogáson fel is háborodott, majd leesillapodva hosszan gondolkodott, — de bizony nem tudta se ő, se más kitalálni: hogy mi és hogyan történt? Csupán azt érezte — és fájt is szívének, — hogy nagy esorbát kapott immár közte s jó barátja közt a régi egyetértés.

Nem látta már Bálványosnak várát s Apor se nézett be, mikor az útja Zabolán vitt által, Mikes kastélyába; — hej! pedig ezelőtt úgy voltak mint otthon az egymás házában! s Lázár úr nem egyszer leányát, aranyhajú Agnest is magával hozta s fiatal Mikes Adorján úrfi meg nem igen maradt el apjától, mikor az a szomszédhoz lovagolt.

Már úgy is gondolták, (s nemesak az öregek) hogy majd egyszer úgy jön el hazulról Agnes, hogy aztán örökre Zabolán lakozzék, vagy pedig Adorján költözik a várba s mint az öreg Apor fia marad ott holtáig.

De már ennek vége! tán már a csatlósok, udvari eselések is, ha találkoznak, haragos szemekkel nézegetik egymást — felvevénök is az uraik haragját — s ellenségnek nézve gyűlöli a Mikes népe Apor hozzátartozóit, s emezek meg őket.

(Vége köv.)

lyozással, de nem mesterkéltén és természetellenesen. A híres keresztény pedagógus Oerberg mondja, hogy: „a mi a szemnek a világgá, az az emberi szívnek az imádság, és jámbor emberek jogosan nevezték az imádságot a lélek lélekzetvételének. Boldog azon tanító, ki érti a gyermekeket imádkozásra megtanítani, mert ez által vezetni őket az Istennel való egyesüléshez, azon kiindulási középponthoz, mely felé mindig fordulnunk kell, mint a virágnak a világgósság felé.”

Fájdalommal tapasztaljuk, hogy nagyon sok iskolában nem tudnak imádkozni a gyermekek. Avagy imádság-e az, ha a tanító vezényszavára feláll a gyermekcsereg és elhangzik a karban az iskolai imának egyhangú, gondolat nélküli, ütemszerű eldarálása? Mely alatt a tanító akárhányszor felső kabátját veszi fel, vagy teszi a fogásra, zsebkendőjét használja, szemüvegét törli le. Egyik gyermek nyálával tisztogatja tintás ujját, a másik könyveit rakosgatja, egy leánya pedig hajfödröit igazgatja stb. stb. Figyeljük csak meg keresztvetéseket! Láttam én már oly nagyobb tanulókat is, kik hamarjában balkézrel vetettek keresztet. Nő de menjünk be egy templomba is és hallgassuk végig a rózsafüzérrel való ájtatosságot. Némely helyen csak a sekrestyésnek mely s néhány asszonynak vagy gyermeknek éles hangját hallhatjuk, a többi csak morog valamit. Valóban véreik az embernek szive ily gondolat nélküli eldarálás hallásán. Nem csoda aztán, ha más vallásfelekezetűek kedélyeskednek az ilyen gondolat nélküli katolikusokon. Ezekre valóban találunk Izaías profétának a farizeusokhoz intézett eme szavai: „Ez a nép engem csak ajkával tisztel, de szívök távol van tőlem.”

Honnan van azonban az, hogy a felnőttek is ily természetellenesen és gondolat nélküli imádkoznak!? Mert az iskolában maguk sem tanultak jobban. Azért minden tanítónak szem köfellessége, hogy bensőleg, szellemileg, meggyőzően és áhitattal tanítsa az imádkozást. Sokan talán azt hiszik, hogy ez a szülők és hitoktatok kötelessége. Oh Istenem! Hisz a mi a szülőket illeti, azoknak nagy része megtesz etekintetben mindent, csak hogy ők is éppen úgy tanítsák ezt, a mint éppen annak idején maguk is tanultak. Azon anya, ki gyermekét lefektetven nagy álmosan elmondhatja vele estvili imádságát, bizonyára nem fogja megkérdezni tőle, hogy érti is mindazt, a mit elmondott. Egyet azonban biztosan ért a gyermek, azt t. i. hogy fölnt a esillagokon túl egy magasabb hatalom uralkodik, mely előtt mindnyájunknak térnet kell hajtannunk.

A hitoktatók megtanítják a hittani órák alatt az imádságokat, de a tanító sem hagyhatja a gyermekek imádságát figyelmen kívül, erre kötelezi őt az iskolai törvény, mely azt mondja: „Az iskola célja a vallás-erkölcsös nevelés.” Miután pedig az imádság a vallás-erkölcsös nevelésnek fő tén y e z ő j e, erre a tanító részéről is különő figyelem fordítandó.

A karban való imádkozásnál részt vehetnek az összes tanulók a fenntebb említett módon. Az éneklésben csak azok, kik be vannak gyakorolva. Az egyházi éneklésben gyakorolja a tanító a gyermekeket kiváló gondnal, mely által az egyház és iskola összeköttesse külsőleg is inkább észrevehető lézen. Az egyházi énekek gondos ápolása által kedvelheteti meg magát a tanító leginkább a hitközségnek előjáróival és felnőtt lakosnival, tehát a szülőkkel.

Népiskolai tanulókat soha sem kell a kórusra felvinni, mert ott rendszeren felnőttek is vannak, ott gyakran rendtelenség és zaj van s így a tanulók nem figyelhetnek kellően az isteni tiszteletre. Maradjanak a tanulók lent és énekeljenek egyhangon a néppel. Hisz tapasztal-

hattuk, hogy a nép nem szereti a duettek s a kvartettek, melyekhez nem ért és szundikál a templomban, ha nincs alkalma magát jól kiénekelhetni.

Fordítson a tanító kiváló gondot és figyelmet azon nagyobb tanulókra is, kik azon örömteljes kitüntetésben részesülnek, hogy az oltárnál szolgálhassanak, kik, ha ezen szent ténykedést méltóan végzik, akkor az istenisztelet legnagyobb örömkükké, legmagasztosabb élvezetükké válik, hol egyúttal megtanulják és elsajátítják azon jámbor és illedelmes magatartást, melyen a hívek épülnek s mely a többi gyermekeknek utánzásra méltó mintaképeül szolgál. Mennyire kiválasztottnak érzi magát a fiú, mennyire növekszik vallásos közösségének érzete, midőn a lelkesül együtt léphet az oltár lépésőire és ott az összegyűlt ájtatos hívek előtt a szent ténykedéseknél hasznosan segédkezhetik.

A mennyire magasztos a gyermekeknek ezen ténykedése, annál megbotránkoztatóbb, ha a legméltóságosabb Oltáriszentség közelében a tanuló ledérül és helytelenül viselik magukat, ottan hol jobbra, hol balra, hol hátra tekintnek avagy beszélgetnek. Soha sem szabad ezen illetenségeket megtűrni. Ugyanazért csakis a legjobb, legkomolyabb és legilledelmesebb magaviseletű tanulók választhatók ki. A tanító tanítsa jól be a minisztrációt, tanítsa be a esengetés módját, figyeljen arra, hogy a minisztránsruha ne figyegjen rájuk, szóval kísérje kiváló éber figyelemmel minden mozdulatukat.

Terjedelmes egyházmegyénk nagyobb városi róm. kath. iskoláiban vasárnap délelőtt keresztény tanítás is szokott tartatni. Hogy ezen ekshortációkon valamennyi tanítónak jelen kell lennie, az magától értetődik.

Ha különös alkalmakkor a nagyobb tanulók prédikációt halgatnak, ügyeljen a tanító arra, hogy a tanulók kellő figyelemmel és ájtatossággal hallgassák azt végig. Az októberi rózsafüzér ájtatosságát akár a reggeli misén, akár pedig a veesernye alatt szép karban, a már jelzett módon végezzék el a szülők épülésére, az előjárók megalégedésére.

Szoktassa rá a tanító a gyermekeket, hogy a körmenetek alkalmával, az ünnepély méltóságához mértén komolyan és illedelmesen viseljék magukat. Jegyezze jól meg magának, hogy ilyen alkalmakkor minő hibák és kifogásolni valók fordulnak elő és figyelmeztesse őket előre ezeknek elkerülésére. Ilyenek a feeségés, nevetés, körülnézés, taszigálás, egymástól való elmaradás, a virágok felkapkodása, buzszenteléskor a vetések összetaposása stb. Körmenetek alkalmával óvakodjék a tanító ösmerőseivel való beszélgetéstől, mert a gyermekek könnyen megtorantának az összhangozást és a kereszt és fogycsület. Szoktassa rá a gyermekeket, hogy virágokat szedjenek és segédkezzenek az oltárok, képek és szobrok feldíszítésénél. Válassza ki előre ily alkalmakra a minisztránsokat, a kereszt és zászlóvivőket, a virágkosarakat és koszorúkat vivő leányokat stb. Egy jó tanító általában mélébb tapasztalni fogja, hogy az emberek annál inkább kedvelik meg vallásukat és az egyházi ténykedéseket, minél többet tesz az iskola és a vallás érdekében.

Szoktassa rá a tanító a gyermekeket, hogy a szent gyónást megelőző órákat csendes visszavonultságban, ájtatos és jámbor imádsággal, a lelkiismeret megvizsgálásával s a bánat felebrésztésével töltsék.

A gyónáshoz és szent áldozáshoz tisztán felöltözködyve járuljanak. Gyónás közben ne álljanak a gyóntatószék körül, hanem üljenek az azzal szemben levő padokban. Óvakodjanak minden feeségéstől, nevetéstől, zajos szaladgá-

lastól, előre való tolakodástól stb. Mindnyájan viseljék magukat illedelmesen és előre meghatározott sorrendben egymás után zajtalanul menjenek a gyóntatószékbe. Gyónás után hasonló rend- és csendben vonuljanak helyőkre vissza, hol a felhagyott penitenciát elvégezve, hosszabb ideig foglalkozzanak Istennel. A tanító ne távozzék el addig, míg valamennyien meg nem gyóntak.

Ügyeljen a tanító arra, hogy a szent áldozáshoz valamennyien imakönyvvel és olvasóval járuljanak, inára kulesolt kezekkel, földre illesztett szemekkel, és hogy a napnak hátralevő részét minden zájosabb szórakozást mellőzve, jámbor hangulatba töltsék.

Végezetül még egy fontos körülményről kívánok még röviden megemlékezni. Egyházmegyénkben van 53 olyan nagyobb róm. kath. népiskola, melyekben 3—5 sőt 9 tanító is működik. Ezen iskolák legtöbbjében az összes tanítók kísérik a tanulókat templomba s ottan osztályuk mellett ülve, ügyelnek az istenisztelet tartama alatt a példás rendre és illedelmes magaviseletre. Némely iskolánál azonban az ügynevezett hetes s s g divik. T. i. a tanulókat minden héten más-más tanító vezetí fölvalva a templomba. Megtörténik, hogy a hetes tanító elkésik vagy el is marad s ilyenkor a tanuló vagy nem mennek templomba, vagy pedig mindennemű felügyelet nélkül, miután maga a fótanító is csak akkor van jelen, mikor reá esik a sor. Eltekintve attól, hogy a több tanítóval bíró iskoláknál nagyobb a tanulók száma is és a hetes tanító egymágra képtelen az egész gyermekcsereget áttekinteni, másfelől a híveknek is feltűnik, hogy a tanítók csak akkor mennek templomba, midőn éppen muszáj, midőn rájuk kerül a sor.

Ily eljárás mellett soha sem érjük el azon magasztos célt, hogy az iskola az egyház előcsarnokává váljék. Határozottan elíteljük a hetességet! Tartsa minden kath. tanító szent kötelességének, hogy tanítványait személyesen vezesse templomba. A fótanító pedig érkdődjék a fölött, hogy egyetlen osztály se maradjon kellő felügyelet nélkül.

A közmondás tartja: „A kié az iskola, azé a jövő,” de úgy is mondhatjuk: „A kié a tanító, azé az iskola.” Ha a tanító a hitűdeig társadalomé, akkor iskolája is azé; ha ellenben a katolikus Egyházé, akkor az iskola az Egyház szellemében tanít és nevel.

Mindnyájunknak be kell látnunk, hogy nincs fontosabb dolog az emberre nézve, mint végcélja és erre őt a hit vezérli, s hogy az összes összehalmozott ismeretek csak úgy válnak a gyermekeknek valódi javára, ha azok értéke a hitnek világánál határozatlatik meg.

Szász Károly.

EGYESÜLETI ÉLET.

— *Korona gyűlésből.* A küküllői esp. ker. idei tavaszi koronagyűlését Veress Lajos esperes a következő érdekes s a mai állapotokra erősen találó beszéddel nyitotta meg:

Jubiláris napokat élünk. — A mult évben velünk, köztünk vala ez időben a Főpásztor, kinek lelke olyan a szellemi világban, mint fény sugar a természetben; bevilágít azokba a lelkekbe is, hová addig fény nem hatolt, olyan mint a májusi nap, életet, virágot fakaszt. — Feloldja a közönyösség jégkérget s az isteni kegyelem áldásos eszergedését indítja meg. — Mindnyájunk élénk emlékeiben vannak ama napok benyomásai. — Olyan a Főpásztor egyénisége, hogy aki csak egyszer látta, az sem egy-

nar feleli; olyan munkálkodása, mint a mélyen áró eke: kiirtja, aláfordítja a gyomot, a gazi, hogy ne vegetálhasson, hogy ne legyen képes elfojtani a hasznos növények dús fejlődését. — Mélyen átértett halálval emlékeztetünk tehát ma napokra: s tudom, megvagyok győződve, hogy mindnyájan velem éreznek, ha hőbrolatos udánkat ez alkalommal is kifejezésre juttatjuk.

Ezzel koronagyűlésünket meg is nyithatám: a nap eredményéhez akarok hozzájárulni, a túrelmőket még igénybe veszem.

Elméletben vége van a kiváltságoknak, a gyakorlatban dúsán virágnak. A nagy közönység fölfelé demokratá, republikánus s ha kell szocialista, lefelé gögös arisztokrata.

A kormányzás kacintgat a demokrázizmus felé, az annak kedvező intézkedéseiktől sem jiad vissza, s mikor liberálisnak mutatja magát, azt is akarja mutatni, hogy atyáskodó figyelme áterjed az utolsó fereggre is. — Azért nő a pauperizmus, a nyomor, növekedik a mélységes ár, mi az embert az embertől elválasztja. — Amint emelkedik pl. hazánk fővárosa a fényben, úgy törpülnek a falusi szalmás viskók. Cigányaim közül csak párszor juthattam el a fővárosba s mindig azzal a reflexióval tértem vissza: fent meg kellene állítani a haladást, hogy mi is közeledhessünk, hogy megszűnjék a kiáltó ellentét! . . . Amit a világvárosok ugynevezett külvárosairól olvasunk, attól éppen égnek mered minden hajunk szála! s pedig már a 20-ik századot számláljuk, mióta elhangzottak az igék: „Szeressed felebarátodat, mint önmagamadat.“ S dacára annak, hogy e tanítás véres forradalom között a közelmúltban politikailag és társadalmilag is kibírdettelt, az ellentétek hovatovább növekednek s ha az áthidalás vérrrel történik — jaj azoknak, kik talongás közben a hídról az áradatba sodortatnak! . . . Valjon kikerülhető lesz-e a vérontás, mikor nemcsak a társadalmi osztályok, hanem az egyes országok, világrészek egymással farkasszemet néznek! . . . E jelenség a gondos figyelőnek lépten-nyomon szemébe ötlök. — Most keressük hogyan jutunk ide? Hiszen ha a törvényhozó testületeket hallgatjuk, azok folytonosan a békeségről beszélnek; törekvésök az általános jólét biztosítására látszik irányulni. — Aminek elérésére tüzzel-vasal akarják az intelligenciák közikésé tenni: művelik a lelket s ehhez olykor-olykor a vallást is segítségül hívják. Ha oda állunk a tudósok, a bölcselek, a szociológusok kathedráihoz, mindannyak ajkáról édes méz foly. Irodalom, művészet mind arra törekszik, hogy boldogulhassunk. — Soha annyi kormánybiztos népmertő akció, szövetkezet nem működött, mint most s hol a jólét, megelégedés, az emberek egymás-iránti szeretete, egymáshoz való ragaszkodása, egymás megbecsülése?! . . . hol a kölesönös bizalom, őszinteség? Úgy szét vannak az emberek egymástól úgy, mintha ki sem volna hirdelve, hogy egy mennyi Átyának vagyunk gyermekei! . . . A természet törvényei azt mutatják, hogy sokszor szükséges a kavardás, hogy annál tisztább legyen a kiváltság. — A dörgő vihar ha tova vonult, a háttérben feltűnt szívárványon átszűrődő napugarak édes nyugalmat, azt a jóleső érzést viszik a szívbe, hogy nincs vihar. — E pillanatokban olyan az anyatermészet, mint az édes anya, kinek még ott ragyognak a könnyek szempilláin; de a könnyeken átcsillognak az öröm sugarai; mert feltett szereteti biztonságban vannak. — Mikor lesz a társadalom minden egyes tagja biztonságban? A nagy kavardásból mikor kezdődik meg az egészséges kiváltság? Mikor mulik el a vihar, vagy ha sokáig tart, ki menekül meg?! . . . Az arra hivatott faktorok közül melyik lesz a Mózes, ki a

Vereztengeren biztosan átvezessen?! . . . Az, aki a hatalomról legelőbb lemond, vagy ha azt megtartja, — napról-napra selídíti. — Ugy-e uraim merész felelet?! . . . Megindokolom. — Miért élt eddig ez a sok milliárd ember? Azért, hogy az erősebb elnyomja a gyengét, öntudatosan, plane mesterségesen! . . . Miért emésztette fel erejét, tudását? hogy fegyvert kovacsolhasson; miért? azért, hogy egyik a másikat leigázhassa! — S ha annyi ezredeken keresztül csak vért tudott ontani, de jólétet, megelégedést nem ért el annyi vérontással: végre is át kell látnia az embernek, hogy nem az erőszak, a ragadozás a boldogulás útja.

Egyik állatról azt mondják: sokáig megelégszik növényi eledelével; de ha egyszer vért köstölt, annál vészomjósabbá válik. — Az ember a legnagyobb ragadozó! . . . Táplálkozásunk szüntelen vérontás! A természet urának joga is van hozzá. — No ha van, él is vele, mint egyed, mind a társadalomú összeverődött tömeg. — Élnek azzal népek és országok. — Ha a közelben kifogyott a preda, messze vidékeket, más világreszeket bebarangolnak az után. — Ezt úgy hiszem — bizonyítanom nem kell. Ott van az orosz-japán háború.

Az ember az adott helyzettel hamar azonosítja magát, a veszélyhez hozzá szokik: így azt mondják, a háborúban a golyó fűtyölése zenévé válik!

De az ember kényelmes is, nem törődik azzal, mi közvetlen nem érinti. Így lehet csak megérteni, hogy annyi visszás állapot, annyi időn keresztül fentarthatja magát. — Az ember a szokásnak is rabja. — A gyermekkorban megszokott lánc a koporsóból is hiányzanék! . . . Ma nagyon kevesebb a lánc, de annál csillogóbb a szurony! . . . Itt nem tudom visszafojtani esodalkozásomat, hogy annyi okos fő, amennyit hadseregek foglalkoztatnak, még soha sem tudott rájönni, hogy nem fegyverre, hanem munkás-szeretetre alkotta Isten az embert! . . . S afelett még inkább esodalkozom, hogy a történelemnek még mindig azok a legnagyobb alakjai, kik legtöbb vért ontottak s legtöbb nevet leigáztak! . . .

Nem ez az élet, hanem, hogy megismerje a világ az egyedül igaz Istent és akit küldött Jézus Krisztust; Ő pedig azt mondotta: „Tedd hűvelyébe kardodat!“

Békességet hagyott nekünk, az Ő békéjét adta nekünk, már pedig az Ő békéje sem az uralom, sem a fegyver! Az anyaszentegyházak küldetésénél fogva mégis uralmat kell gyakorolnia a lelkek felett és pedig az egész világra kiterjedőleg. Ezen hatalom gyakorlása igen természetesen eltérő a többi hatalométól, azért más az azt gyakorlók szervezete is.

Ezzel általánosan foglalkozni a mai, talán már eddig is tulságosan igénybe velt alkalom nem engedi meg; befejezésképpen egy részletet ki kell szakítanom abból.

Ki ne látna, hogy az Anyaszentegyházak küldetése teljesítésében mennyi ellenséges áránlaltal kell megküzdnie? Érezzük mi is azt, akik a legalsóbb fokon ama hatalomnak részesei vagyunk. Azt az ösvényt akarom még keresni, mely az áradat között elvezethet.

„Ti pedig ne hívassatok Rabbiknak; mert egy a ti mesteretek, ti pedig mindnyájan atyafiak vagytok. . . . Aki nagyobb közöttetek, legyen szolgátok.“ — Ján. 20, 8.

Ne arrogáljunk egyebet, mint a gyöngeségeink tudatában való megalázkodást. — Úgy viseljük hivatalunkat, hogy ne tűnjék fel a kiváltság, mely azzal össze van kötve; mert ha nem úgy viseljük, még inkább fogjuk tapasztalni, hogy a gyakorlatban igen is szállka a világ szemében. Akció reakciót szül.

Ezzel nem azt akarom mondani, hogy az édes semmittevésnek adjuk át magunkat. A munka legyen nagyon serény, de még szerényebb. A bokor alá rejtőző ibolyát felkeresik illatáért. Ha munkánkban nem látszik semmi hatalmi, semmi rendi törekvés, a katolicizmus éppen olyan kedves, olyan illatos, olyan keresett lesz, mint tavaszban az ibolya. Az ibolyát, mert szabadon nem tenyész elég, mesterségesen is tenyészít. Nekünk is körültekintőknek kell lennünk; s akkor a katolicizmus fenségében elég egyszerű, kedves lesz arra, hogy keresett legyen, csak a módját kell megtalálni. Ma a tenyészést módja általában nem megfelelő, mert akkor nem üldöznek.

Ne akarjunk többet mutatni, mint más gyarló emberek s ne viseljük magunkat úgy, mintha különös kiváltságunk volna az erőnyre, hiszen ez fiktoktata elveszti becsét. Csak a zseniknek van az a kiváltság, hogy reájuk ne úgy tekintsenek az emberek, mint a többi hétköznapira. A hétköznapiak csak magukhoz hasonlókat akarnak. A mai világ a katolicizmusban nem akar zseniket ismerni vagy ha kénytelen arra, hogy megállassa, erejüket kiesinyli s ha mégis számolni kell azzal — üldözi! . . .

Ha sikerül meggyőzni a nagy tömeget arról, hogy nem külön érdek, nem öncél, hanem az egész üdve, boldogulása adja kezünkbe azt a fegyvert, amely más szerkezettel bir ugyan, de azért van kezünkben, hogy minden egyes boldogulásáért harcoljunk vele, lehetetlen, hogy fel ne ébredjen törekvésünk iránt a bizalom azok szívében is, akik nem katolikusok.

Természetesen első sorban a mi hiveinket kell bírniuk. Ezért nemcsak a lelkieket, hanem az anyagiakat is velük, köztük kell élnünk. A kinek minden gondolatát a testi megélhetés gondoljai nem kötik le, az többet foglalkozhatik lelkével. Arra vagyunk tehát hivatva, hogy hiveink anyagi ügyével is foglalkozzunk. Azt a mit tőlük kapunk, rekompenzálni kellene és pedig úgy, hogy hiveink vegyék észre azt, hogy az egy kölesön adott tőke, mely a mi munkálkodásunkban bőven megtermi kamatait. Messze vezetne, ha itt mindent el akarnék mondani. A mai állapot enyhítésére kövessünk el mindent, a mi tőlünk telik.

— *helyreigazítás.* A „Közművelődés“

21-ik számában az alsófehérmegyei róm. kath. tanítóegyesületnek f. hó 14-én tartott gyűléséről közzétett tudósításban „az erdélyegyházmegeyi róm. kath. kántori nyugdíj és gyámintézet“ alapszabályairól is említés történné, abban több a valóságban meg nem felelő és a gyűléstől el nem fogadott adat foglaltatik.

A gyűlésen V. M. referált a tárgyról és a gyűlés hosszabb megbeszélés után a benyújtott tervezetben esakis a következő két pontban talált változtatni valótak.

1. A 4. §-nál: A kántori és tanítói fizetés különítessék el. A minimum a kántori fizetésnél, a mely összeg után még tagja lehet valaki a kántori nyugdíjintézetnek, megállapíttassék. A segédkántor is a nyugdíjintézetbe mint rendes tag bevonassék.

2. A 9. §-nál: A teljes nyugdíjösszeg elnyerésére betöltött 35 szolgálati és befizetési év kívántatik.

A tervezetnek többi pontjait változatlanul elfogadta és V. M.-nek ezeket vonatkozó észreveteleit elvetette.

V. M. a gyűlésen előszóval referálván, megbízott, hogy a fenti megállapodások értelmében észreveteleit írásban foglalva három napon belül a jegyzőkönyv és Közművelődés számára küldje be.

En ennek értelmében írtam meg a gyűlésről szóló referéndát, s miután V. M. f. hó 19-ig nem felelt meg megbízásának, anélkül adtam azt a szerkesztőségbe. Azután kapván V. M.-nek Nagyváradról írt levelét, észrevételével együtt, tekintettel az idő rövidségére, jóhiszeműleg, a nélkül, hogy átolvastam volna, egészen a szerkesztőségnek küldöttem és tudósításomban idézőjel között minden észrevétel nélkül közlöttem.

Csak most olvastam a K—s-ből, hogy minő pontok foglaltatnak V. M. jelentésében. Én azokat, mint a történeti igazságnak meg nem felelőket, észrevétel nélkül nem hagyhatom. Éppen azért a tudósításomban foglalt 12 pontot, bárha azok között elfogadhatók is vannak, de miután ezekre nézve a gyűlés külön határozatot nem hozott, s így azoknak írásba foglalására V. M. megbízást nem is nyert, tudósításomban fel nem vett dolgoknak kérem tekinteni. Különösen sajnálatomra fejezem ki a felett, hogy a közleményében személyi sértés is foglaltatik.

Szász Károly
tanítóegyes. jegyző.

H I R E K.

Erdőn.

Mikor az erdőn lombra-lomb fakad:
Én ott szővöm a legszebb álmokat.

A kikeletnek buja zöldjét járva,
Oly könnyű lesz a lét görnyesztő járma.

A tölgyek lombján átszűrődő fény
Oly biztatóan mosolyog felém.

Jegenyézűgás, gerle nevetése
Az ébredő természet szíverése.

S a színpompában nyíló sok virág:
Nekem egy édes, gyönyörű világ!

Rigó ha fűtvent, — párja száll a lombra
S ringatja szellők édes fuvallomja.

Aranyos lepke, ha virágra száll:
A párja felé visszakandál.

... Virág, madárka, s a lepke szerelme
Úgy érzem, mintha engem is emelne!

Ki görnyedek munkában, mint a rab:
Szívem az erdőn százszor boldogabb!..

Révai Károly.

— **Tapári kivételek.** Szemlért Ferenc szekelyudvarhelyi és Herberger Béla csiksomlyói főgimn. tanár, rendes tanároknak nevezettek ki. Szívből gratulálunk.

— **Egyházmegyei tanítóképzés köréből.** Gáll Ambrus segédkantort tanító Korondra rendes tanítónak kinevezett.

— **A csiksomlyói pünkösdi búcsú** a esodatevő szent Szűz szobrához — miként írják — az idén még sokkal látogatottabb volt, mint máskor. Több mint 30 ezer ember zarándokolt Csiksomlyóra Mária-dalok zengedezése mellett nemesak a Szekelyföldről, hanem Romániából is. Románia két városából Bukarestből és Brailából mintegy kétszáz magyar érkezett papjaik vezetése alatt. Az idegenbe szakadt magyarok megjelenése nagy örömet keltett a szekelyek körében, látván, hogy véreik az idegenben nemesak nemzetiségüket, hanem nyelvüket és vallásukat is épségben tartják s fűjí össztartozandóságukat híven ápolják.

Gyönyörű látvány volt ünnep szombatján az óriási, hullámzó embertömegnek egyházi zászlók alatt való felvonulása a Kíssomlyó hegyére. A processziót facigerek környezetében Jakab Lajos csikszentmihályi alesperes plebánus vezette. A hegyről való levonulást után ünnepélyes vacsernye előtt a nagytemplomban

Szabó György főgimn. tanár, a templom előtti téren Biró Gaudemus eszternelki szentferencendi szerzetes tartottak hatásos szónoklatokat. Az ünnep első napján a processzió után a klastromban Erőss József főgimn. tanár, a templom előtti téren Kőrödi Berárd szentferencendi szerzetes tartottak szűz beszédek, a szent misét pedig Murányi Kálmán felsőkérületi főesperes celebrálta.

Sajnos, hogy ez az évenként ismétlődő hagyományos búcsú az idén sem folyt le a vallásos ténykedéshez sehogyssem illő botránynélkül.

A különböző vidékekről érkező keresztaljak rendszerint azon szoktak versengeni, hogy melyik menjen a laborumot vívó ifjú előtt. Nagy kitüntetés ez, s a székely virtus ennek elnyeréséért való küzdelmében megfélekedzik a szent alkalomról.

Most is volt e miatt egy kis összetűzés, de szerencsére a esendőrség tapintatos fellépése elejét vette a komolyabb tettlegességeknek. Vajjon mit gondolnak a búcsusokat vezető papok, nem lehet-e módját találni annak, hogy ezek a rendszerint megismétlődő zavarok végre-valahára megszűnjenek? Talán még odahaza, a búcsúra való készülődés előtt lehetne a résztvevők lelkére beszélni? Vagy talán még helyesebb volna, ha minden csoportnak a helyét a vezetők közös megegyezéssel szigorúan meghatároznák, mely határozatnak minden csoport köteles volna magát alávetni. Akár így, akár úgy, de valamit csinálni okvetlenül kellene.

— **Visszaterések.** A borgóbesztercei fűrésztelepen levő róm. kath. hívek pünkösdi vasárnapján kiváló ünnepet ültek. Az állami iskola kiesi tornyában megszólalt a harang, a mi azt jelenté, hogy az Úr szolgálja megörvendeztetni híveit megjelenésével. Megtelt a tanterem s a buzgó munkásnap áhitattal várta a szent misét, a melyben nekik sajnós, csak nagy ritkán lehet részük. Ma különös fénytel kezdődött az isteni tisztelt. Fialt jegyespár vonult be, hogy házaséletükre az Anyaszentegyház áldását kikerje. A menyasszony Keresztesi Ida, a ki református vallású, völegényével a penitencia tartás szent-ségéhez járult, majd a násznép is bevonult s kezdetét vette a szent mise.

Evangelium után az Egyházba visszatérő menyasszony letette a hitvallást, utána megáldozott a jegyespár s mise végén véghez ment az esküvő. A megható szertartás oly mely benyomást gyakorolt a jelenlévőkre, hogy mindjárt a helyszínen többen jelentkeztek, a kik az Egyházba visszatérni óhajtanak.

Besztercén is történt egy örömdetes visszatérés. Virág Antal 67 éves jómódú magánzó évekkal ezelőtt családi viszonyok következtében kilépett az Egyház kebeléből. Kilépése sok keserű napot okozott a boldogtalannak. Jobb meggyőződése végre diadalmaskodott lelken s visszatért az Egyházba. Megható volt a szertartás jelenete, a mely után a magába tért zokogva mondá: most boldog vagyok s nyugodtam hallok meg.

(g. á.)

Piskiről írják lapunknak: Pünkösdi ünnep másodnapján tért vissza az üdvözítő egyház kebelébe Bítai István a piski műhelyfőnökségnél alkalmazott tisztviselő. A hitvallást Vass Albert dr. teológiai tanár kezébe tette le, ki a hitvallás letévése után az áttérhez rövid, de lendületes buzdító beszédet intézett, kiemelve, hogy e szent ünnepen, mely a róm. kath. egyház születésének is évfordulója, az anyaszentegyháznak, az édes jó anyának szebb születésnapját adta oda elméjével, melyet világoztos és akarattal, melyet erősités meg a szent Lélek, hogy az igazságokat, melyeket most ajkával is-

mételt, az életben tetteivel ismét és ismét hangoztassa szent János evangélista intése szerint: „Fiaeskaím, ne nyelvel, hanem eszelekedettel szeressetek.“ Az egyházba visszatért meghatva, örömmel eltelten hallgatta a buzdítást, hogy lelkét, melyet ma a töredelem szentségében tisztára mosott s melybe az Úr száll, a szent lélek méltó templomként megőrizze. A nagyszámú jelen volt buzgó piski-i hívek épülésére szolgált a szent ténykedés.

— **Az egész egyházat érdekli X. Pius pápának az a határozata,** hogy a Hitterjesztés Társulatának (Operis Propagationis Fiedii) védőszentje xav. szent Ferenc legyen s az ő ünnepe duplex maior fokra emeltessek. Az erre vonatkozó Apostoli Levél f. é. márc. hó 25-én jelent meg. Az is az egész egyházra tartozik, hogy a rítusok Kongregációja a loretói litániában a Mater admirabilis eszelelési cím után új címül a Mater boni consilii cím felvételét rendelte el.

— **A kolozsvári Szent-Imre egyesület** május 24-én, kedden délelőtt 11 órakor a róm. kath. főgimnázium dísztermében évszázó ünnepet tartott, a következő programmal: Délelőtt 10 órakor ünnepélyes Te Deum és szentmise az egyetemi templomban, mondta Pál István apátkanonok, tiszteletbeli elnök. Az ünnepély tárgysorozata: 1. Szent-Imre Himnus Oberli kar nagytól. előadta a Kolozsvári Dalkör. 2. Pál István tiszteletbeli elnök az ünnepélyt megnyitotta. 3. Óda Szent-Imréhez. Irtá és szavalta P. Jánosy Béla egyet. hallgató. 4. Felolvasott Dr. Erdélyi Károly főgimn. igazgató, aki Schopenhauerrel a pessimizmus profétáját ismertette találó tömör előadásban. 5. Záróbeszéd, mondta Gyárfás Elemér elnök. 6. Szózat, előadta a Kolozsvári Dalkör.

Itt említjük meg, hogy az ifjú egyesület első Almanachja is megjelent bőséges tartalommal. Az értékes füzet ismertetésére visszatérünk.

— **A kolozsvári szentferencendi zárda** renoválására adakoztak Kolozsvárról a következők: Dr. Hermann Antal 10 kor. Bogdánffy Mihály 100 kor. Podoba Vazul 5 kor. Haraszthy Jenő 2 kor. N. N. 50 fill. Kemény Armánd 1 kor. Losonczy testv. 1 kor. Láng 40 fill. N. N. 20 fill. Dunky Elek 20 fill. Dr. Grün 40 fill. Bedners Frigyes 40 fill. N. N. 40 fill. Dr. Tutsek Sándor 10 kor. N. N. 50 fill. Fuhrmann Károly 1 kor. Brosevski Miklós 60 fill. Répay D. 1 kor. Rauscher 60 fill. N. N. 20 fill. N. N. 20 fill. K. Biasini Sándor 2 kor. Nagy Gábor 5 kor. Szathmáry Elekné 1 kor. Balogh és Reil 40 fill. Farkasné 1 kor. N. N. 20 fill. Tamási 1 kor. N. N. 50 fill. O. m. 1 kor. Lepage Lajos 2 kor. Ludas 40 fill. Kovács P. fia 2 kor. Ákontz Paulin 1 kor. Tompos 2 kor. Ákontz S. 60 fill. Wolf Lajosné 1 kor. N. N. 20 fill. N. N. 20 fill. B. K. 20 fill. S. F. 40 fill. Tauffer Dezső 1 kor. N. N. 10 fill. N. N. 60 fill. Kónya Sándor 1 kor. Wellenstein Mari utóda 15 fill. N. N. 20 fill. K. A. 1 kor. B. N. 1 kor. G. F. 1 kor. K. L. 1 kor. Kirkosza 1 kor. Atexy Frigyes 20 fill. Haas Edené 40 fill. Hirsch Lajosné 50 fill. Tauszik Alajos 5 kor. N. N. 30 fill. N. N. 30 fill. Stiefné 30 fill. Lámparaktár 1 kor. Hirschfeld 40 fill. Novelly Lajos 40 fill. Imbery I. és fia 1 kor. Törs és Ormai 2 kor. N. N. 40 fill. H. L. 40 fill. Welsch Frigyes 1 kor. Gergely Ferenc 5 kor. Reményik L. és fiai 1 kor. Lászlóczy testvérek 1 kor. Kolozsvári iparosok hitelszövetkezete 5 kor. Cs. D. 50 fill. Schwartz 40 fill. N. N. 40 fill. Központi szállítóhivatal 20 fill. Frank Kiss János fiai 1 kor. Dr. Nemes Ferenc 1 kor. Ehringer 1 kor. özv. Papertné 60 fill. Sabesza Jakab 1 kor. ifj. Buzetzkó Do-

mokos 1 kor. Oswald 40 fill. Lányi Benő 60 fill. Poszler József 1 kor. Régeni utóda 1 kor. Kolár Vilmos 1 kor. Kerner Miklósné 1 kor. Dr. Góthné 1 kor. Sarga Mari 1 kor. Szatmári János 30 fill. Banács Flóriánné 40 fill. Deák Gyula 40 fill. Hajek Miksa 40 fill. Kleiner Lajos 20 fill. Tajk 20 fill. Orbán Józsefné 30 fill. P. S. 30 fill. N. N. 20 fill. Nagy Károly 20 fill. N. N. 10 fill. Koller József 30 fill. N. N. 20 fill. Szeszák Józsefné 1 kor. Rad Sándorné 20 fill. N. N. 20 fill. Bárány 20 fill. Seemann Józsefné 1 kor. B. Bak Lajosné 20 kor.

— **Nyilvános közönet.** A szerdahelyi róm. kath. templom új főoltára és orgonája beszerzésére újabb adakozni kegyeskedtek: Bezeredy István vasmegei alispán gyűjtőívén 80 kor. 64 fill., Budapest fő- és székváros 50 kor. Gróf Majláth I. Géza, Budapesti Hirlap pénztára, Angster József és fia Pécs és Kolozsvár sz. kir. város 20—20 koronát, Zenta sz. kir. város 19 kor. 90 fillért, az egri alispán ivén 11 kor. 10 fillért, Marchot Gyula nyitrai alispán ivén 10 kor. 88 fillért, Munkácsi egyházmegyei alapok kezelője, Barkassy Géza minisz. tan., Szatmár-Nemeti és Győr sz. kir. városok 10—10 koronát, Rimaszombat város 9 kor. Somosi József abaujvári egyházközség ivén 8 kor. 10 fillért, Heckenás János Pécs 8 kor. Dr. Mentsik F. minisz. tan., Fritzenschaft János veresboglári pleb., Mohay Sándor államtitkár, Müller János boicai pleb., „Bizalom“ Tasnád, Pécs sz. kir. város, Dorozsma és Dunaszerdahely községek 5—5 koronát, Ujhelyi Lajos sarudi esp. pleb., Egl József futlaki esp. pleb., Csizsér János veckei plebános, Pályánszky Elek orsz. képvis. és Türrök község 4—4 kor., a székesfejevári járás főbiránjának gyűjtése 4 kor. 4 fill. Szamosújvári tanács 3 kor. 80 fill. Körömhány tanácsa 3 kor. 60 fill. Boromisza Tibor kanonok Kaloesa, Szvaicsina Géza polgármester Kolozsvár, Ruff Sándor kövesdi pleb. Krick Mihály tiszadadi pleb. 3—3 kor. Makói alispán gyűjtése 2 kor. 20 fill. Alesuthi jegyző gyűjtése 3 kor. Karezag város gyűjtése 2 kor. 80 fill. Máramaroszigetről Dr. Kökenyesi ügyvéd 2 kor. özv. Szabó Jánosné 1 kor. Szt. Ferenc-réti zárdá Mohács, Meisel József geszvári, Baresak Mihály arlói pleb., Reiner Gyula szutoki apát pleb., a zsunboki hívek, Molnár János prelat, Moháry Gyula perbeti, Weisz Ferenc zavari, Dr. Ott Ádám budaujiaki, Károly Ignác pécsi plebánosok, Szikszó elöljárósága, Lulicsék Izidor verhelyi, Riskó László jobbjágytelki esp. pleb., Hanny Gábor pécsi kanonok és Butyka Sándor borbándi pleb. 2—2 koronát. Hossay L. műegyetemi rektor ivén Hauszmann, Rejtő, Rados, Czifler, Kovács és Schikendanz tanárok 2—2 kor. Kürschák, Pecz, Wittmann, Jónás, Tanos, Bilek, Fölser és X. tanárok 1—1 kor. Szászsebesről Lenés Imre h. lelkész 1 kor. Resch Lőrinc 50, özv. Keresztosiné 40, Balogh Irén, Balogh Rozsa, özv. Oszvath Mózesné, Resch Mariska és Katinka 20—20, Pfeifer Sándor 10 fillért. Ingalmos nővérek ivén: nagyszebeni írg. nővérek 10 kor. Dorer Lajos, Moravec Henrik 1—1 kor. Speck György, Fridrik Albert 40—40 fill. Schuster Józsefné 1 kor. 20 fill. Imre Rozsa, Arnóczky Mari 2—2 kor. Kovács Irma, Barabás Vilmosné, Kelemen Jánosné, Tamboti Vilma mindanyian Nagyszebenből 1—1 koronát és Budapestről: Bozoky Boris M. Á. V. ellenőr 3 kor., özv. Bozoky Maria 1 kor. és Hostyiczki Antal 2 koronát. Nagy B. monasztorszegi, Medgyesi J. marosilyei, Jubász K. bodonyi, Brösztel Lajos margittai, Szabo F. bonchidai, Vilmann Géza kilyenfalvi, N. N. igafi, N. N. szinyervárfai, N. N. nagybányai, Biró Imre duna földvári, Sztreicher József paksi plebánosok 1—1 kor. Biharpišpö-

kiről: Dr. Karácsonyi pl. 1 kor. Putnik Jánosné, Pelgész János 40—40 fill. Palfy 30 fill. A vasvári főszolgabíró gyűjtése 1 kor. 20 fill. Benke János pleb. gyűjtése 1 kor. 80 fill. Altörjái előjáróság gyűjtése 20 fill. Kapdebó Ernő gyűjtése 3 kor. 20 fill. Ungvár polgármesterének gyűjtése 90 fill. Balatonfüred község 60, fill. a látrányi plebános 20 fill., a mercifalvi plebános 10 fill. Domokos Pál honvédszázados és neje 6, X 2, Y 1, Z 1 koronát Nagyszebenből. Összesen 524 kor. 36 fillért, azaz ötszázhuszonegy korona és 36 fillért, mihez hozzáadva a már kimutatott 1178 kor. 60 fillért, eddigi gyűjtésünk összesen 1702 kor. 96 fillért. Midőn a kegyes adakozóknak kedves kötelességemnek tartom hitközségem nevében hálás köszönetet mondani, egyben alázatos tisztelettel kérem a még künt levő számos gyűjtőívnek szives visszaküldését!

Szerdahely, 1904. május hó 21.

Kiss József,
róm. kath. lelkész.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* **Ajtatosság Könyve** címen igen csinos kiállítású könyvecske jelent meg, melyben imák és énekek vannak a kath. ifjúság számára. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában. (VIII. Szentkirályi u. 28. b.)

* **Kath. iskoláink jogi természetű vagyis hogyan biztosítsuk azok kath. jellegét.** Az idevágó teljes szövegű törvények, döntvények, rendeletek, hitközségi önkormányzati alapszabálytervezet- és ügyirati mintákkal felszerelve. Irta Jeszenák Gábor báró, párkányi plebános. Budapest, 1904. 8-rét, 103 lap.

Hogy miért írta szerző e könyvet s hogy miért sietett a Szent-István-Társulat azt kiadni, idezzük szerzőnek a bevezetésben közölt szavait.

Az iskolák elköszítésének és azután államivá tételének eszméje midőn ma szinte a legelőben úszik, rendkívül fontos ügy reánk katolikusokra nézve, katolikus iskoláink biztosítása és az államosítás elé mentül erősebb gátaknak az emelése. Egyik-másik kir. tanfelügyelő, nem tudni mi okból, az államosítás felé iparkodik terelni a vármegyei közigazgatási bizottságokat, amelyeket nem egyszer ha csak előzetesen föl nem világoztatnak, jobhiszeműleg követik e kir. tanfelügyelőket és így akaratos ellenére is közreműködnek az ily sérelmes határozatok meghozatalában.

Nem szólnánk semmit sem, ha ez intézkedések a fennálló törvények- és rendeleteken alapulnának, de ezek nem egy ízben túlteszik magukat e korlátokon, sőt a józan ész korlátain és minden jogi érzéken. Mikor azután az ilyen határozatok főlebbezéseképpen a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fölkerülnek, ott igen természetesen megsemmisítetnek és az ilyen kir. tanfelügyelők nem egyszer rendreutasítottak s nekik hagyatják, hogy a jövőre nézve át ne lépjen a törvény által megszabott hatáskörüiket.

Egészen helyen való tehát azon eljárás, amely az ilyen jog- és törvényellenes határozatokat főlebbezéseképpen a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez följutattja: esak hogy sokszor akár a törvényben való járatlanság, akár pedig — valljuk meg az igazat — a nemtörődömség folytán elmarad ezen kötelességszerű eljárás és így történt meg nem egy ízben, hogy katolikus iskolák, amelyek a törvény és a fennálló rendeletek értelmében a katolikus egyház részére még megmenthetők lettek volna, államosítottak.

De különben is, ha most még főlebbez-

útján esetleg érvenyesíthetjük jogainkat, jöhetnek más idők és más viszonyok is, amelyek közt azután iskoláinkat, ha csak azokat még ma kellőképpen a katolikus egyház részére nem biztosítottuk, többé biztosítani képesek nem leszünk.

Mi képezzék tehát, hogy könyvem tulajdonkepeni céljaira áttérjek, a legerősebb várat az ilyen elköszítő és államosító törekvessel szemben? Azt szokták sokan hangoztatni, hogy a legelső fegyver ilyen irányzattal szemben az államségelyek igénybe nem vétele.

Teljesen igazuk van ezeknek, de nem abból a szempontból, mintha az államosítás ellen ekként védőbástyát emelnének: ez ugyanis biztosítékot képezne a tamerőknek az államségelyektől való függetlenítésére vonatkozólag, de még korántsem képez biztosítékot iskoláink elköszítésére és államosítására nézve: mert lehetnek esetek, amikor államségely igénybe nem vétetik és a katolikus iskola mégis könnyen államosítható; és viszont lehetnek katolikus iskolák, amelyek az államségelyt igénybe veszik és mégsem lesznek egykönnyen államosíthatók.

Azt is szokták mondogatni, hogy a katolikus iskolák előállamosításával szemben az autonómia lesz a panacea; megengedem, hogy ez is erős támaszt fog képezni, ha egyszer életbe lép, mert belevonja a világiak küzdelmét az egyháziakéba; de ha tekintetbe vesszük, hogy ott esetleg a katolikus szellemtől teljesen távol álló egyének fognak fölülkerekedni, nem minden fog az autonómia sem használni: sőt még ha az ilyen elemek nem is fognak fölülkerekedni, hiábavaló lesz ott a jó szellem, ha megvédeni való már többé nem lesz, értem ezalatt magát az iskolát, tisztán katolikus hitközségi jellegű. Mely ha biztosítva nincsen, kerül-fordul és az elköszítésnek és államosításnak semmi sem fog többé útjában állani.

A dolog tehát minden kétséget kizárólag úgy áll, hogy iskoláink katolikus jellegének az államosítással szemben legerősebb biztosíték magának az iskoláépületnek és az iskolák ingatlanjai tulajdonjogának tisztán római katolikus hitközségi jellege és a tealkönyvben ilyen értelemben való bejegyzése. Ahol ez megvan, bizonyára megmondolás tárgyát fogja így az állam, mint pedig a politikai község részéről is képezni, vajjon ezek az iskolák előállamosítás-e vagy pedig nem? Mert ez esetben magunknak a politikai községeknek kellene az új iskolákat fölepíteniök, mivel a meglévő és az egyház részére tealkönyvileg teljesen biztosított iskolák, amint a vallás- és közoktatásügyi miniszter által a királyi tanfelügyelőkhöz 1869 május 15-én kiadott utasítás VII. fejezet 50. §-a is mutatja, továbbra is az egyház tulajdonában maradnak és egyházhatósági engedély nélkül el sem idegeníthetők. Ugyanezt igazolja továbbá az 1901. november 28-án 48.745. szám alatt kelt elvi jelentőségű vallás- és közoktatásügyi miniszteri határozat is.

Miként biztosítsuk tehát ez irányban úgy a meglévő régi, valamint az új iskolaépületeket és egyáltalán ingatlanokat az egyház részére?

A könyv II. f. alatt az 1868. előt épült és III. f. alatt az 1868 után épült és építendő iskolák viszonyait, jogi helyzetét tárgyalja; IV. A hitközségi hitelt; V. Vegyes tudnivalókat ad. A „Függelek”-ben a munkában hivatkozott és azzal kapcsolatos törvények, döntvények, rendeletek és mintak gyűjteményét találjuk kellő csoportosításban. Vegül mintát ad a róm. kath. önkormányzati hitközség szabályaira és ügyirati mintákat a hitközségi kölesön beszerzéséhez.

Nem veszteget sok szót. Ma, midőn lépten-nyomon kath. iskoláinkat veszélyeztető intézkedésekkel találkoznak, nagy hasznára van ez a könyv a védelemnek ott, ahol a kath. iskolákat az ilyen intézkedésekkel szemben megvédeni szükséges. Azért öszintén és melegen ajánljuk e könyvet a kath. iskolai hatóságok figyelmébe. Ara 1 korona 50 fillér. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.

SZŐLŐLUGAST

ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben föld- és homoktalajon.

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas. (bár kuszó természetű) mert nagyobb része ha meg-nő is, termést nem hoz, ezért sokan nem értek el eredményt eddig. — hol lugasnak alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házuakat az egész szőlőeres idején a legkitünőbb muskatály és más édes szőlőkkel.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek fala mellett a legeseke-lyebb gondozással felnevelhető nem volna. ezen-kül más épületeknek, kerteknek, kerítéseknek stb. a legremekebb díszé. anélkül, hogy legkevesebb helyet is elfoglalna az egyébre használható részek-ből. Ez a legháladátsabb gyümölcs, mert minden évben terem.

A fajok ismertetésére vonatkozó, színes feny-nyomatu katalogus bárkinek ingyen és bérmentve küldetik meg, aki czímét egy levelezőlapon tudatja.

Czím: Ermeléki első szőlőoltványtelep Nagy-Kágya, Székelyhid., u. p.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, göres és más ideges állapotban szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kap-ható a szabó, Hattyú gyógyszerár által Majna Frankfurt.

A kinek

eladó **birtoka** van, vagy a ki **birtokot** venni szándékozik, vagy ha eladásra szánt

könyvtára, irodalmi műve, zene eszköze, festménye, régi könyve, olajfestésű képje, szobra, fegyvere, régi pénze, ékszere, butora, háztartási, gazdasági és más eszköze van, az hirdessen a **KÖZMŰVELŐDÉS**-ben, mely lap a felsoroltak iránt érdeklődő közönség körében igen nagy számban forog közkézen.

Hirdetések jutányos árban felvételnek e lap kiadóhivatalában.

A Dr. SCHMIDT fő-törzs és tisztelő-orvos-féle

FÜLOLAJ

gyógyít időszakos süketseget, fül-fájást, fül- és nagyothallást, meg idült esetek-ben is. Egyedül kapható üvegje 2 frt a

Dr. ROTCSHNEK EMIL
gyógyszertárában. DEBRECZEN.

ANGSTER JÓZSEF és FIA

pécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár**

PÉCSETT.

Alapítottatt 1867.

Két arany, egy ezüst és egy nagy milleniumi eremmel kitüntetve

Ajánljuk kitünő hangu és erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat**. — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatical) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód és regisztrálás mellett meg azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a **templom ned- vessége** nines befolyással rájuk.

Legjobban bizonyítja műveink jósgát, hogy üzle-letünkben 450-nél több **uj orgona** mű került ki.

Raktáron kitünő hangu **harmoniumok** minden **nagyságban** (155 koronától 1000 kor-ig).

Mindenmü **javitásokat, hangolásokat** és **át-építéseket** olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntetve.

TEPLOM FESTÉS.

Első orszá-
gos műfes-
tészeti és
iparműve-
szeti intézet.

Alapítottatt
1887-ben

Olajba oltárkép

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bíboros hercegprímás úr ő eninenciája 67,898. számú alatt es Tolna Festetich Tassiló gróf úr ő nagymeltsága által ajánlv. Az oktatást ő nagymeltsága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkü áldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stilszerint, gipsz-márvány (stucco), keresztet aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művész ki vitelben bámulatos olcsón.** Szegé-nyebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre boosájtatnak**

	magas centm.	50	70	90	100	125	160	180	220		
korona	25—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—			
Nagysága	25×32	35×45	55×65	65×80	75×110	85×125	100×150				
	18	25	40	55	95	120	180				
Poichromozott fa-szobrok, aranyozott széllal	magas centm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	300.—	